

Asia: VN/23793/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuttavaa ansiopäivärahan määrän alentamista koskevasta ehdotuksesta?

AKI-liitot ry vastustaa ansiopäivärahan määrän alentamista 20 prosentilla 40 työttömyyspäivän ja edelleen 5 prosentilla 170 työttömyyspäivän jälkeen.

Etenkin ensimmäinen porras, 20 prosentin alennus 40 työttömyyspäivän jälkeen, on liian suuri ja liian aikainen. Keskimääräiseen, n. 1 500 €/kk ansiopäivärahaan, leikkaus merkitsee 300 €/kk tulojen laskua. Ottaen huomioon sen, että työttömyyspäiväraha on enimmilläänkin vain n. 70 % työttömyyttä edenneestä ansiotasosta, on 2 kk työttömyysajan jälkeen ansaittavaa päivärahaa, joka on siis enää vain korkeintaan 56 % työttömyyttä edeltävästä palkkatasosta, liian alhaisena.

Työttömyysetuudelle jäävällä tulee tosiasiallisesti olla riittävästi aikaa menojen sopeuttamiseen vastaamaan uutta, alempaa tulotaso. Työttömyyspäivärahan leikkaus 40 työttömyyspäivän kohdalla tulee liian nopeasti. Usein rekrytointiprosessit ovat niin pitkiä, että 40 arkipäivässä edellisen työn päättymisen jälkeen ei ole mahdollista edes saada uutta työtä. Tämän vuoksi 40 päivän rajaa on pidettävä kohtuuttoman lyhyenä. Realistisempi raja olisi 80 päivän kohdalla, ja silloinkin aleneman tulisi olla esitettyä pienempi.

E erityisen ongelmallisena näemme sen, että työttömyyspäivien laskennassa otetaan huomioon myös Kelan maksamat peruspäivärahapäivät. On kohtuutonta, jos henkilö, jonka jäsenyyssehto työttömyyskassassa täyttyy vasta työttömyyden jo alettua, ei saisi edes 40:ä päivää täyttä ansiosidonnaista päivärahaa. Ehdotamme, että laskennassa otetaan huomioon vain ansiosidonnaiset päivärahapäivät.

Esitetystä ansiopäivärahan alentamisesta seuraa merkittäviä toimeentulo-ongelmia työttömiksi joutuville ja heidän läheisilleen. On oletettavaa, että toimeentulotuen käyttö lisääntyy merkittävästi

uudistuksen myötä. Toimeentulotukeen siirtyminen passivoi yksilöä entisestään ja aiheuttaa merkittävämpiä kannustinloukkuja työn vastaanottamiselle kuin ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha.

Ansioapäivärahan tason alennus kohdistuu myös suurelta osin samoihin henkilöihin kuin hallituksen esitykseen 73/2023 sisältyneet työttömyysturvan heikennykset. Tämä johtaa siihen, että muutosten vaikutukset kasautuvat samoille yksilöille ja kotitalouksille, mikä johtaa muun muassa suurempaan lapsiperheköyhyyteen. Tätä emme voi hyväksyä.

Lausuttavaa palkkatuetta työtä ja työssäoloehdotusta koskevasta ehdotuksesta?

AKI-liitot ry vastustaa ehdotusta, että palkkatuettu työ ei kerryttäisi jatkossa työssäoloehdotusta.

Palkkatuettu työ on normaalia työsopimussuhteista työtä, jossa ainoastaan työnantajaa tuetaan taloudellisesti. Työnantajan tukeminen ei ole peruste kohdella työntekijöitä eri tavalla riippuen siitä, maksetaanko työnantajalle tukea vai ei. Esitetty sääntely asettaisi samalla työnantajalla työskentelevät työntekijät keskenään eriarvoiseen asemaan tavalla, joka ei vastaa perustuslain 6 §:ssä säädettyä muodollisen yhdenvertaisuuden edellytystä.

Palkkatuetun työn jääminen työssäoloehdon laskennan ulkopuolelle johtaisi siihen, että työttömillä työnhakijoilla ei ole riittäviä kannustimia ottaa vastaan palkkatuetta työtä, koska se ei kerryttäisi oikeutta ansiosidonnaiseen työttömyyspäivärahaan. Pidämme todennäköisenä, että palkkatuen merkitys työttömien työnhakijoiden työllistymisessä työmarkkinoille heikkenee merkittävästi, koska työttömien työnhakijoiden olisi kannattavampaa ottaa vastaan monessa suhteessa heikompaa mutta ei-palkkatuetta työtä. On oletettavaa, että myös työttömyysjaksot pitenevät, kun palkkatuetun työn määrä vähenee. Tällä on erityistä merkitystä niiden työttömien kannalta, joiden on erityisen vaikea työllistyä.

Jatkovalmistelun suhteen esitämme vaihtoehtona harkittavaksi, että palkkatuetusta työstä otetaan työssäoloehdon laskennassa huomioon se osa, johon ei ole kohdistettu palkkatukea (esim. 70 % palkkatukea saava saisi 30 % palkkatuetun työn pituudesta työssäoloehdoksi).

Lausuttavaa työllistämismääräysten ja siihen liittyvän sääntelyn kumoamisesta?

AKI-liitot ry vastustaa työllistämismääräysten ja siihen liittyvän sääntelyn kumoamista.

Velvoitettyö on yli 57-vuotiaille merkittävä mahdollisuus päästä takaisin työmarkkinoille ja säilyttää aiempi toimeentulon taso. Ikääntyneiden työntekijöiden syrjintä työmarkkinoilla on tutkitusti yleinen ja vaikea ilmiö, johon kuitenkin on mahdollista puuttua velvoitettyön kaltaisilla ratkaisulla. Tähän ikäryhmään kohdistuu hallitusohjelmassa useita muitakin uudistuksia, kuten työssäoloehdon pidentäminen, ikäsidonnaisten suojasäännösten poistaminen sekä palkkatuetun työn jättäminen

pois työssäoloehdon laskennasta, mikä johtaa useiden lähellä eläkeikää olevien ihmisten merkittäviin toimeentulo-ongelmiin.

Lausuttavaa työttömyysturvaseuraamuksia koskevasta ehdotuksesta?

AKI-liitot ry kannattaa muutosta, jonka mukaan palkkatuettu työ otettaisiin jatkossa huomioon työnhakijan työssäolovelvoitteen tai muun seuraamuksen täyttymistä laskettaessa. Kannatamme myös sitä, että palkkatuettu työ otetaan huomioon työmarkkinatuen odotusajan laskennassa.

Se, että palkkatukityö olisi jatkossa kokonaisuudessaan luettavissa velvoitteiden täyttämiseksi, voi hieman lisätä kiinnostusta hakeutua palkkatuettuun työhön. Tämä ei kuitenkaan kompensoi sen vaikutusta, että palkkatuettu työ ei enää kerryttäisi työssäoloehdotusta.

Lausuttavaa ehdotuksesta, joka koskee luopumista eräistä työssäoloehdotusta ja ansiopäivärahan määrää koskevista ikäsidonnoista poikkeuksista?

AKI-liitot ry vastustaa työssäoloehdotusta ja ansiopäivärahan määrää koskevista ikäsidonnoista poikkeuksista luopumista.

Viittaamme edellä todettuun seikkaan, että ikääntyneiden työntekijöiden syrjintä työmarkkinoilla on yleinen ilmiö, johon kuitenkin voidaan puuttua muun ohessa työttömyysturvainsäädännöllä. Ikäsidonnoiset poikkeukset kannustavat ikääntyneiden työttömien työnhakijoita ottamaan vastaan myös lyhytkestoisia ja palkkatasoltaan heikompia työsuhteita. Mikäli ikäsidonnoista poikkeuksista luovutaan, eläkeikää lähestyvillä työnhakijoilla ei ole riittäviä kannusteita ottaa tällaista työtä vastaan.

Lausuttavaa vaikutuksista kotitalouksiin?

AKI-liitot ry katsoo, että esityksen vaikutukset niihin kotitalouksiin, joissa on työttömyysjaksoja ja lomautuksia, ovat erittäin huolestuttavat. Ansiosidonnoisen päivärahan alentaminen 20 %:lla 40 työttömyyspäivästä lukien heikentää työttömän työnhakijan toimeentuloa liian paljon liian nopeasti ja on omiaan lisäämään toimeentulo-ongelmia sekä lapsiperheköyhyyttä. Leikkaukset kohdistuvat vaikeimmin työllistyviin, joilla työttömyys pitkittyy. Pahiten vaikutukset kohdistuvat yksinhuoltajiin ja muihin työikäisten yhden hengen talouksiin.

Vaikka säätämisyjärjestystä koskeva luku toteaa oikein, ettei ansiopäivärahan ansio-osa ole perustuslain 19 § 2. momentin mukainen etuusjärjestelmä, on perustuslakivaliokunta mietinnössään PeVM 25/1994 toistanut sosiaali- ja terveysturvavaliokunnan lausunnossa STvL 5/1994 (s.3, I) esitettyä käsitystä, etteivät perustoimeentulon turvan saamiseksi säädetyt määritelmit saa olla siinä määrin ahtaita tai perustoimeentulon turvan tason siinä määrin alhainen, että ne johtaisivat PL 19 § 1. momentin mukaiseen turvan eli lähinnä toimeentulotuen tarpeeseen. Esityksen vaikutuksia toimeentulotukea tarvitsevien määrään ei ole arvioitu esityksessä muutoin, joten tältä osin perusoikeusarviointi on täysin puutteellista.

Esitysten vaikutusten arviointi on puutteellinen. Viittamme oikeuskanslerin lausuntoon, jonka mukaan tämän esityksen ja muiden esitysten yhteisvaikutuksia yksilöiden toimeentuloon ei ole arvioitu asianmukaisesti. Ilman vaikutuksenarviointien korjaamista esitys ei ole annettavissa eduskunnalle.

Lausuttavaa esityksen taloudellisista vaikutuksista (ml. vaikutukset julkiseen talouteen, työllisyyteen ja kuntiin)?

AKI-liitot ry katsoo, että esityksen taloudelliset vaikutukset on arvioitu puutteellisesti.

Vaikutuksenarvioinnin mukaan esitetyt muutokset lisäävät työllisyyttä 18 700 henkilöllä (mm. s. 107). Esitetyt lukuja ei kuitenkaan perustella mitenkään, eikä niiden luotettavuutta voida siten varmentaa. Valtionvarainministeriön tekemän arvion perusteet tulee kirjata vaikutuksenarviointiin niin, että ne on mahdollista arvioida puolueettomasti. Tällaisenaan hallituksen esitys ei ole annettavissa eduskunnalle.

Lausuttavaa vaikutuksista toimeenpanijoihin (ml. vaikutukset työttömyysetuuden maksajiin ja julkisen työvoimapalvelun järjestäjään)?

Ei lausuttavaa.

Lausuttavaa muista vaikutuksista (ml. vaikutukset yrityksiin ja muihin työnantajiin)?

AKI-liitot ry pitää todennäköisenä, että jatkossa työnantajien on vaikea saada palkkatuettuja työnhakijoita, koska palkkatuen käyttö vähenee.

Lausuttavaa siitä miten muutosten vaikutuksia voitaisiin seurata ja arvioida jälkikäteen?

AKI-liitot ry katsoo, että muutosten vaikutukset on arvioitava ensisijaisesti etukäteen, kun kyse on merkittävistä muutoksista yksilöiden toimeentuloon.

Lausuttavaa voimaantulosta ja siirtymäsäännöksestä?

AKI-liitot ry katsoo, että muutosten voimaantuloaikataulu on liian nopea. Ensinnäkin työttömyyskassoilla on liian vähän aikaa toteuttaa uudistukset tietojärjestelmiinsä. Toisaalta työttömyysturvaa mahdollisesti saavien ihmisten on saatava aikaa varautua uudistuksen voimaantumiseen.

Siirtymäsäännös on tarpeellinen ja kannatettava.

Muuta lausuttavaa esityksestä?

Viittaamme oikeuskanslerin lausuntoon liian lyhyestä lausuntoajasta ja sen sijoittumisesta aikaan, johon sijoittuu pyhäpäiviä ja vuosilomia. Peräänkuulutamme asianmukaisia lausuntoaikoja jatkossa.

Kohdennettu kysymys TE-toimistoille ja työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana oleville kunnille: Mikä on tilastotietoihin tai arvioon perustuva käsityksenne muutoksen taloudellisista ja muista vaikutuksista, jos palkkatuettu työ kerryttäisi kokonaisuudessaan työssäolovelvoitetta ja koulutusta vailla oleville nuorille asetettua seuraamusta?

-

Junni Jussi
AKI-liitot ry